

DAROVITI UČENICI SA SPECIFIČNIM POTEŠKOĆAMA U UČENJU

Apstrakt: Pitanje darovitosti je veoma složeno, pogotovo u onoj sferi koja se odnosi na poteškoće u učenju darovitih učenika. Većina istraživanja se bavi procesom učenja darovitih učenika, prvenstveno zbog činjenice da ova populacija pokazuje najkontradiktornije i najizazovnije profile sposobnosti. Međutim, neretka je pojava da neki učenici pokazuju izuzetne sposobnosti u određenim akademskim oblastima, ali i značajne poteškoće u učenju u nekim drugim oblastima. Polazeći od rečenog, autor u radu naglašava značaj izučavanja kognitivnih karakteristika darovitih učenika sa specifičnim poteškoćama u učenju. Te poteškoće u učenju mogu biti izazvane poremećajem jednog ili više psiholoških procesa koji se odnose na nesposobnost razmišljanja, čitanja, slušanja, govora ili pisanja. U ovu grupu darovitih učenika ne spadaju učenici kod kojih su poteškoće u učenju izazvane posledicama motoričkih problema, emocionalnih poremećaja, kulturnih ili ekonomskih razlika. Cilj ovog rada je da se istaknu kognitivni problemi darovitih učenika u učenju. Prilikom izučavanja ovog fenomena mora da postoji konzistentan nivo svesti o situaciji u kojoj se daroviti učenici nalaze, te je veoma važno identifikovati određene poteškoće na vreme kako bi daroviti učenici na najbolji način razvili vlastite sposobnosti.

Ključne reči: darovitost, identifikacija, problemi u učenju, učenik.

Uvod

Česta je zabluda da darovita deca ostvaruju uspehe u svim aspektima te da nemaju nikakvih problema u akademskom pogledu, ali to nije uvek slučaj. Za neke učenike akademske aktivnosti predstavljaju izvor frustracije ili dosade, čak i ako će ta ista deca rado uložiti značajan napor u zahtevne aktivnosti izvan škole, te pokazati veliki kreativni potencijal. Iako mnogi roditelji i nastavnici žure sa zaključcima, te sve problem pripisuju detetu i stavljaju mu dodatan teret, u stvarnosti, neka deca, iako pokazuju izuzetnost u određenoj oblasti, mogu da imaju specifične poteškoće u učenju. Daroviti učenici su oni učenici koji pokazuju izuzetnu sposobnost da se nose sa složenošću ili superiornim akademskim potencijalom, a poteškoće u učenju se mogu posmatrati kao nivo uspešnosti u određenom akademskom području koji je znatno ispod očekivanog na osnovu nečije opšte intelektualne sposobnosti i ta nesposobnost se ne može objasniti nedostatkom obrazovnih mogućnosti u toj akademskoj oblasti (Brody & Mills, 1997). Ponekad problemi uzrokovani poteškoćama u učenju zasenjuju detetovu nadarenost. Ovo može biti slučaj ako su prisutni problemi u ponašanju, hiperaktivnost, deficit pažnje ili disleksije koja utiče na sposobnost čitanja i pisanja. U ovim situacijama, roditelji, učitelji i nastavnici moraju da shvate da su poteškoće u učenju jednostavno razlike u načinu na koji mozak obrađuje informacije i ne utiču na inteligenciju. Dete je možda talentovano u jednoj oblasti i ima nižu sposobnost u drugoj. Prema tome ključno je prilagoditi program učenja u skladu sa detetovim individualnim potrebama.

---

¹djuradj.barac@yahoo.com

Identifikacija darovitih učenika i poteškoće u učenju

Identifikacija nadarenih učenika predstavlja težak proces koji zahteva napore nastavnika i roditelja. U mnogim slučajevima roditelji su prvi koji primete da li njihovo dete napreduje u razvoju, a nastavnici i škola su sledeći koji će identifikovati nadarenost kod učenika. Nastavnici mogu da se odluče za neke znakove prepoznavanja darovitosti kao i roditelji, ali škole mogu da koriste testiranje koje je osmišljeno tako da identifikuje potencijalno nadarenu decu. Česta neslaganja u pogledu odgovarajućih kriterijuma za identifikaciju darovitosti postaju problem za učenike, a posebno za one koji imaju određene poteškoće u učenju. Nažalost, veliki broj darovitih učenika sa poteškoćama u učenju ne ispunjavaju uslove tih kriterijuma, jer identifikacioni protokoli ne uzimaju u obzir posebne karakteristike ove populacije (Bradley, Danielson, Hallahan, 2002). Učenike sa poteškoćama u učenju je često teško prepoznati. Najčešća i najznačajnija karakteristika učenika sa poteškoćama u učenju je neujednačeno ili nedosledno akademsko postignuće koje je neobjašnjivo i nepredvidivo. Oni mogu da postignu izuzetno visoke rezultate u akademskim aktivnostima izvan škole, ali se isti nivo postignuća ne ogleda u njihovim školskim ocenama. Baum i Owen (2004: 43) govore da darovita deca koja imaju specifične poteškoće u učenju obično spadaju u jednu od tri grupe:

1. učenici čija je intelektualna nadarenost prepoznata i čije poteškoće u učenju postaju vidljive samo sa povećanjem poteškoća u školskom radu;
2. daroviti učenici koji nisu identifikovani kao nadareni sa poteškoćama u učenju jer pokazuju prosečno postignuće;
3. darovita deca koja imaju ustanovljene poteškoće u učenju i koja su u programu podrške učenju, ali njihova nadarenost nije prepoznata.

Rano prepoznavanje darovitih učenika sa poteškoćama u učenju je od presudnog značaja. Mnogi daroviti učenici sa poteškoćama u učenju ne budu identifikovani čak sve do srednje škole i fakulteta kada se akademski rad progresivno menja i raste sa poteškoćama. U ranijim godinama ova populacija učenika može normalno da funkcioniše, ali uglavnom uspeh u određenim oblastima im je znatno ispod njihovih potencijala. Prepoznavanje karakteristika ove grupe može pomoći nastavnicima i drugom školskom osoblju da ranije identifikuju učenike i obezbede potrebne intervencije kako bi pospešili uspeh učenika. Često ova populacija učenika samostalno uči strategije kompenzacije u učenju, tako da njihova nadarenost može maskirati poteškoće u učenju koje imaju. Suprotno tome, poteškoće u učenju imaju tendenciju da smanjuju rezultate testova sposobnosti i postignuća, čineći tako identifikaciju problematičnom (Webb et al., 2005). Darovita deca sa poteškoćama u učenju neprestano se bore sa činjenicom da ostvaruju izvanredne rezultate u određenim oblastima, a sa druge strane, da imaju određene poteškoće. Počinju da sumnjaju u svoje sposobnost i stepen frustracije im raste. Nakon ponovljenih neuspeha, neidentifikovana ili deca bez podrške u učenju imaju tendenciju da zaključe da nema smisla da se trude i pokušavaju, te identifikacija mora biti pravovremena kako ne bi došlo do većih problema.

Karakteristike darovitih učenika sa poteškoćama u učenju

Tokom poslednjih godina, saznanja o karakteristikama i osobinama ove jedinstvene populacije učenika su znatno porasla. Kada se govori o karakteristikama darovitih učenika uglavnom se akcenat stavlja na intelektualne sposobnosti, što je česta greška u određivanju darovitosti, te se zanemaruju drugi aspekti gde učenici mogu da ostvare izvanredne uspehe. Ono što posebno izdvaja darovite učenike jeste to da su spremni da svoja znanja koriste na potpuno nov način te da ih primenjuju prilikom rešavanja različitih problema. Ova populacija svoje karakteristike izražava i preko svojih osobina ličnosti. Ono što ih karakteriše je visok stepen unutrašnje motivacije, usmerenost ka cilju, te zanos i posvećenost rešavanju

određenih zadataka. Kod njih je samopouzdanje izraženo, kao i visok stepen autonomije i osećaj vlastite vrednosti (Čudina–Obradović, 1991). Iako postoji niz karakteristika koje opisuju darovite učenike, te crte mogu biti lako zamaskirane određenim poteškoćama u učenju koje se mogu javiti kod ove populacije. Davis i Rimm (2016) sumirali su karakteristike darovitih učenika sa poteškoćama u učenju koje odražavaju njihovu nadarenost, ali i otežavaju njihovu identifikaciju. Pozitivne i izazovne karakteristike potiču iz jedinstvene i zbunjujuće interakcije njihovih sposobnosti i njihovih poteškoća. Neki učenici sa izraženo visokim sposobnostima u određenim akademskim oblastima sa poteškoćama u učenju mogu prikazati vrlo različite karakteristike međusobno. Na primer, osobe sa smetnjama u čitanju mogu da imaju visoku verbalnu ili vizuelno-motoričku sposobnost, promenljive rezultate na testovima postignuća u oblastima vezanim za čitanje, nizak prag tolerancije frustracije u obavljanju zadataka koji podrazumevaju čitanje itd. Daroviti učenici sa poteškoćama u učenju matematike mogu da prikažu različite karakteristike, uključujući: visoku verbalnu sposobnost, kreativnost, promenljive rezultate na testovima postignuća iz matematičkih oblasti, nizak prag tolerancije frustracije u obavljanju zadataka iz matematike, moguća nepažnja i nerealno visok ili nizak samo-koncept (Hishinuma & Tadaki, 1996). Daroviti učenici sa poteškoćama u učenju predstavljaju poteškoće za nastavnike. Zablude, definicije i očekivani ishodi za ove vrste učenika dodatno komplikuju pitanja s kojima se suočava odgovarajuće programiranje sadržaja za ovu populaciju (Vlahović-Štetić, 2008). Daroviti učenici koji imaju problema sa čitanjem, matematikom, pravopisom, rukopisom i organizacijom često iskazuju frustracije u ranom uzrastu, te njihova ograničenja često maskiraju ogroman talenat, koji retko ima priliku da ispliva na površinu. Dakle, daroviti učenici sa poteškoćama u učenju zahtevaju nastavni plan i program koji će razvijati njihove posebne talente i pružiti im strategije za kompenzaciju u oblastima u kojima se izvesni problemi javljaju (Đorđević–Maksić, 2005).

Strategije u poučavanju darovitih učenika sa specifičnim poteškoćama u učenju

Mnogi daroviti učenici sa poteškoćama u učenju imaju snage i slabosti koje često kasno budu identifikovane. Da bi pomogli tim učenicima da ostvare svoj potencijal, nastavnici ne treba samo da saniraju određene poteškoće u učenju, već da im pomognu da nauče određene strategije kompenzacije kako bi prevazišli svoje slabosti i iskoristili svoje prednosti. U suštini to znači da neki učenici koji imaju poteškoće u određenoj oblasti, možda će morati da koriste određena pomagala kako bi bili sigurni u tačnost onoga šta rade. Stoga, jednostavno otklanjanje slabosti možda nije odgovarajuće ili dovoljno rešenje za darovite učenike sa poteškoćama u učenju i nastavnici treba da izađu iz takvog okvira posmatranja ovog specifičnog problema. Robinson (1999: 38) iznosi sledeće smernice koje su posebno bitne za kreiranje efikasnih obrazovnih programa za darovite učenike sa poteškoćama u učenju:

1. fokusirati se na razvijanje talenta kod učenika; obogaćivanje se ne izjednačava sa sanacijom problema;
2. obezbediti podržavajuće okruženje koje vrednuje i ceni individualne sposobnosti;
3. naučiti učenike strategijama kompenzacije u učenju i pružiti im direktno poučavanje osnovnih veština prevazilaženja problema.

Važno je shvatiti da neće uspeti da deluju sve strategije sa svim učenicima. Prema tome, veoma je bitno identifikovati poteškoće u učenju i prilagoditi ih obrazovnom planu. Nastavnici treba da budu fleksibilni i spremni da isprobaju različite strategije sa različitim učenicima (Đorđević–Maksić, 2005). Ono što nastavnici mogu konkretno da urade povodom ovog problema jeste da se pronađu izvore informacija koji su prikladni za učenike koji mogu

imati poteškoća sa čitanjem. Neki primeri su posete, intervjui, fotografije, filmovi. Učenici koji imaju poteškoće sa čitanjem ne žele da nastavni plan i program budu manje zahtevan. Umesto toga, potrebni su im alternativni načini za dobijanje informacija. Takođe, učenici koji imaju poteškoće u prenošenju ideja na papir treba naučiti da vladaju osnovama kreativnog pisanja i organizuju pismeni rad. Obezbediti strukturu ili vizuelni format koji će voditi gotov proizvod. Skica eseja ili naučnog projekta omogući će ovim učenicima da proizvedu dobro organizovan proizvod. Bitno je koristiti tehnologiju za unapređenje produktivnosti. Ukratko, tehnologija omogućava učenicima sa poteškoćama u učenju da rade ono na šta mogu da se ponose. Učenicima treba ponuditi razne mogućnosti za komunikaciju ideja. Pisanje nije jedini način komunikacije; učenje se može izraziti i primeniti na različite načine. Prezentacije, modeli, govori, slike, film su samo neki od primera putem kojih učenici mogu da izraze svoje misli. Nastavnici treba da imaju na umu, da ove mogućnosti treba da ponude svoj deci. Alternativni modusi bi trebalo da budu pravilo, a ne izuzetak. Nastavnici pored svega ovoga treba da podstaknu svest o individualnim snagama i slabostima. Neophodno je da daroviti učenici sa poteškoćama u učenju shvate njihove sposobnosti, snage i slabosti kako bi mogli da donose inteligentne odluke o svojoj budućnosti (Bianco & Leech, 2010). Entuzijazam za učenje može se povećati pomažući nadarenim učenicima sa poteškoćama u učenju da preuzmu odgovornost za sopstveno učenje, izlažući ih novim i zanimljivim metodama ispitivanja, podučavajući ih tehnikama samoprocene, pružajući iskustveno učenje, izlažući ih širokom spektru tema podstičući nove interese i pomažu im u pronalaganju informacija (Robinson, 1999).

Zaključak

Jasno je da daroviti učenici sa poteškoćama u učenju zahtevaju više pažnje od ostalih učenika. Od suštinskog značaja za učenike, čije su sposobnosti očigledno neskladne, jeste da nastavnici koriste individualno poučavanje jer je optimalno za sve učenike tako da se tempo, nivo i sadržaj gradiva mogu usmeriti na sposobnosti, interesovanja i stil učenja. U idealnom slučaju, treba da postoji kontinuitet alternativnih opcija kako bi nastavnici mogli da razviju plan koji se u velikoj meri temelji na snazi učenika, ali takođe pruža rešenje problema. Svest nastavnika, roditelja i okruženja o poteškoćama darovitih učenika u učenju predstavlja veoma bitan faktor u pogledu rešavanja izvesnih problema. Nastavnici moraju biti otvoreni ka korišćenju alternativnih metoda poučavanja i ocenjivanja kako bi se ovim učenicima omogućila uspešnost u učionici i školi uopšte. Roditelji i nastavnici moraju uspostaviti partnerstvo kako bi osigurali da su kognitivne, psihološke i akademske potrebe ove populacije učenika zadovoljene. Ovaj rad je imao za cilj da istakne kognitivne probleme darovitih učenika u učenju. S obzirom da izvesni problemi u učenju nastaju zbog drugačije obrade informacija, te nisu posledica motoričkih problema, emocionalnih poremećaja, kulturnih ili ekonomskih razlika, bitno je razviti određene strategije podrške koje će nastavnici, roditelji i svi ostali umeti da koriste kako bi ova populacija učenika ostvarila svoj pun potencijal. Na kraju, učenici sa poteškoćama u učenju moraju da nauče kako da postanu samostalni i kako da se bore sa poteškoćama koje imaju. Moraju da odaberu put koji će naglasiti njihove snage. Pri tome će se upoznati s drugima koji misle, osećaju i stvaraju kao i oni. Jedan takav učenik, nakon što se godinama osećao drugačijim i borio se za uspeh, konačno će moći da donese odgovarajuće odluke o tome šta mu je zaista potrebno u životu.

Literatura:

- Baum, S., Owen, S. (2004). *To be gifted and learning disabled*. Mansfield, CT: Creative Learning Press.
- Bianco, M., & Leech, N. L. (2010). Twice-exceptional learners: Effects of teacher preparation and disability labels on gifted referrals. *Teacher Education and Special Education*, 33(4), 319–334.
- Bradley, R., Danielson, L., Hallahan, D. P. (2002). *Identification of learning disabilities: Research to practice*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Brody, L. E., Mills, C. J. (1997). Gifted children with learning disabilities: A review of the issues. *Journal of Learning Disabilities*, 30, 282–296.
- Čudina-Obradović, M. (1991) *Nadarenost – razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Davis, G., Rimm, S. (2016). *Education of gifted and talented students*. Boston: Allyn & Bacon.
- Đorđević, B., Maksić, S. (2005). Podsticanje talenata i kreativnosti mladih – izazov savremenom svetu, *Zbornik Instituta za pedagoško istraživanje*, 1, 125–147.
- Hishinuma, E., Tadaki, S. (1996). Addressing diversity of the gifted/at risk: Characteristics for identification. *Gifted Child Today*, 19, 20–25.
- Vlahović-Štetić, V. (2008). *Daroviti učenici: teorijski pristup i primjena u školi*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
- Webb, J. T., Amend, E. R., Webb, N. E., Goerss, J., Beljian, P., Olenchak, F. R. (2005). *Misdiagnosis and dual diagnoses of gifted children and adults*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press.

Djuradj Barac
Faculty of Philosophy
Novi Sad

GIFTED STUDENTS WITH SPECIFIC LEARNING DIFFICULTIES

Summary: The issue of giftedness is very complex, especially in the realm of learning difficulties for gifted students. Most research focuses on the learning process of gifted students, primarily due to the fact that this population shows the most contradictory and most challenging ability profiles. However, it is a phenomenon that some students show exceptional abilities in certain academic areas, as well as significant learning difficulties in some other areas. Starting from the above, the author emphasizes the importance of studying the cognitive characteristics of gifted students with specific learning disabilities. These learning difficulties can be caused by a disorder of one or more psychological processes that relate to the inability to think, read, listen, speak or write. This group of gifted students does not include students whose learning difficulties are caused by the consequences of motor problems, emotional disturbances, cultural or economic differences. The aim of this paper is to highlight the cognitive problems of gifted students in learning. When studying this phenomenon there must be a consistent level of awareness of the situation in which gifted students are, and it is very important to identify certain difficulties in time to give students the best way to develop their own abilities.

Key words: giftedness, identification, learning problems, student.